

Περιφερειακή Ανάπτυξη

Ενότητα 8: Ολοκληρωμένη Αειφορική και Βιώσιμη Ανάπτυξη και Φυσικοί Πόροι

Ζαχαρούλα Ανδρεοπούλου

Τμήμα Δασολογίας & Φυσικού Περιβάλλοντος

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

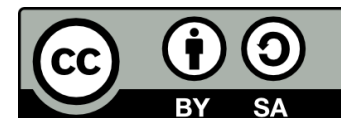

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΧΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Περιφερειακή Ανάπτυξη

Περιεχόμενα ενότητας 1/2

1. Αειφορική ή Βιώσιμη Ανάπτυξη.
2. Ολοκληρωμένη Αειφορική Ανάπτυξη.
3. Έννοια Αειφορικής Ανάπτυξης.
4. Στόχοι Αειφορικής και Βιώσιμης Ανάπτυξης.
5. Φυσικοί πόροι.
6. Εξαντλήσιμοι φυσικοί πόροι.
7. Ανανεώσιμοι φυσικοί πόροι.
8. Σημασία φυσικών πόρων για την ανάπτυξη.

Περιεχόμενα ενότητας 2/2

9. Επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης και φυσικοί πόροι.
10. Ανάπτυξη και μεταφορά φυσικών πόρων.
11. Παραδείγματα μεταφοράς φυσικών πόρων.
12. Ταξινόμηση φυσικών πόρων που συμβάλλουν στην ανάπτυξη.

Αειφορική ή Βιώσιμη Ανάπτυξη 1/2

- Η Αειφορική ή Βιώσιμη Ανάπτυξη
(Sustainable Development-SD)

αποτελεί πλέον έναν κοινότυπο και ευρύτατα χρησιμοποιούμενο όρο και έχει κερδίσει τη γενική αποδοχή πέρα των περιβαλλοντικών επιστημών κυρίως τις τελευταίες δεκαετίες.

Αειφορική ή Βιώσιμη Ανάπτυξη 2/2

- Από την έκδοση της έκθεσης της Επιτροπής Brundtland, ο όρος έχει χρησιμοποιηθεί σε πολλούς τομείς για να περιγράψει την ανάπτυξη σε ισορροπία με τη φύση.
- Ως «Αειφορική Ανάπτυξη» ορίζεται «η διαχείριση και η προστασία των φυσικών πόρων και ο καθορισμός των θεσμικών και τεχνολογικών αλλαγών, κατά τέτοιο τρόπο που να εξασφαλίζεται η επιτυχής και συνεχιζόμενη ικανοποίηση των κοινωνικών αναγκών».

Ολοκληρωμένη Αειφορική Ανάπτυξη 1/2

- Η ανάπτυξη στα πλαίσια της αειφορίας επιτρέπει στις μελλοντικές γενεές να απολαύσουν καλύτερη ποιότητα ζωής.
- Κατά τη διαδικασία της οικονομικής ανάπτυξης επιδιώκεται η διατήρηση της ισορροπίας μεταξύ της προστασίας του περιβάλλοντος και η βελτίωση της ποιότητάς του.
- Οι υποστηρικτές της τεχνολογικής προσέγγισης υποστηρίζουν ότι η αειφορία μπορεί να επιτευχθεί μέσω του υφιστάμενου μοντέλου ανάπτυξης με κάποιες πιθανές αλλαγές,
  - όπως η εισαγωγή και χρησιμοποίηση νέων τεχνολογιών.

Ολοκληρωμένη Αειφορική Ανάπτυξη 2/2

Για να υπάρχει **ολοκληρωμένη αειφορική ανάπτυξη** σε μια κοινωνία θα πρέπει αυτή να είναι

- **δυναμική οικολογικά,**

- **οικονομικά βιώσιμη,**

- δηλαδή να υπάρχει σωστή κατανομή και αξιοποίηση των φυσικών πόρων,

- **κοινωνικά δίκαιη,**

- δηλαδή ίση ανάπτυξη για όλες τις χώρες και να διατηρεί τον **ανθρωποκεντρικό της χαρακτήρα.**

Έννοια Αειφορικής Ανάπτυξης

- Είναι η ανάπτυξη που επιτυγχάνει την ικανοποίηση των σημερινών αναγκών, χωρίς όμως να υπονομεύεται η δυνατότητα κάλυψης των αναγκών των μελλοντικών γενεών.
- Η εισαγωγή της έννοιας αυτής αποτελεί μια σημαντική προσπάθεια προς την κατεύθυνση της διεύρυνσης της προσέγγισης της ανάπτυξης.
- Είναι μια «ιδιαιτέρη» θεώρηση της ανάπτυξης, η οποία υπακούει σε έναν κώδικα κοινωνικής ευαισθησίας και υπευθυνότητας.

Στόχοι Αειφορικής και Βιώσιμης Ανάπτυξης

1/2

Οι στόχοι της αειφορικής και βιώσιμης ανάπτυξης περιλαμβάνουν:

i.τη συγκράτηση και σταθεροποίηση του πληθυσμού,

- μέσω της άρσης της απομόνωσης, της βελτίωσης της προσπελασιμότητας και της εξασφάλισης υποδομών και παροχής υπηρεσιών,

ii.την ολοκληρωμένη οικονομική ανάπτυξη,

- με διεύρυνση των δυνατοτήτων επαγγελματικής δραστηριότητας και διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης και τη στήριξη εναλλακτικών ήπιων μορφών ανάπτυξης,

Στόχοι Αειφορικής και Βιώσιμης Ανάπτυξης

2/2

iii. την προστασία φυσικών πόρων και πολιτιστικής κληρονομιάς

- με την αειφόρο διαχείριση των φυσικών πόρων και της ποικιλότητας του τοπίου και την ανάδειξη των ιστορικών πολιτιστικών μνημείων

Ειδικότερα, οι απομακρυσμένες περιοχές χρειάζονται ειδικό σχεδιασμό για τη βιώσιμη ανάπτυξη τους, εφόσον η αλιεία, η γεωργία και δασοπονία αποτελούν τους βασικούς πόρους για τους κατοίκους τους.

Φυσικοί πόροι 1/2

- Φυσικός πόρος καλείται οτιδήποτε υπάρχει στη φύση και μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τον άνθρωπο είτε για άμεση χρήση είτε για κατανάλωση, είτε για την παραγωγή άλλων καταναλωτικών αγαθών.
- Οι κλασικές και νεοκλασικές θεωρίες θεωρούν τα φυσικά και γεωγραφικά χαρακτηριστικά των περιφερειών και την ανισοκατανομή των φυσικών πόρων ως παράγοντες δημιουργίας προϋποθέσεων τοπικής ανάπτυξης,
- όπως το κλίμα, η γεωλογία, οι πρώτες ύλες, κ.λπ.

Φυσικοί πόροι 2/2

- Οι φυσικοί πόροι, που αποκαλούνται και «δώρα της φύσης» (natural endowment), δημιουργούν συγκριτικά πλεονεκτήματα στις περιοχές που τους κατέχουν και λειτουργούν σαφώς ενισχυτικά στη διαδικασία ανάπτυξής τους.
- Οι φυσικοί πόροι διακρίνονται σε:
  - εξαντλήσιμους και
  - μη εξαντλήσιμους .

Εξαντλήσιμοι φυσικοί πόροι

Παραδείγματα εξαντλήσιμων φυσικών πόρων

- τα μη μεταλλικά ή μεταλλικά ορυκτά,
- το πετρέλαιο, ο λιγνίτης, το φυσικό αέριο ή αλλά ορυκτά καύσιμα.

Χαρακτηριστικά

- υπάρχουν σε ορισμένες ή πεπερασμένες ποσότητες
- ο ρυθμός αναπαραγωγής τους από τη φύση είναι πάρα πολύ αργός
- η διαρκής χρήση τους θα οδηγήσει κάποια στιγμή στην εξάντλησή τους.

Ανανεώσιμοι φυσικοί πόροι 1/2

Παραδείγματα ανανεώσιμων φυσικών πόρων

- η ηλιακή ενέργεια,
- η αιολική ενέργεια,
- το νερό, οι υδατοπτώσεις,
- η χλωρίδα και η πανίδα,
- οι κλιματολογικές συνθήκες,
- η φυσική ομορφιά.

Ανανεώσιμοι φυσικοί πόροι 2/2

Χαρακτηριστικά

- ανανεώνονται από τη φύση με πολύ γρήγορους ρυθμούς
- εξαντλούνται μόνο στην περίπτωση που η ταχύτητα χρήσης τους υπερβαίνει την ταχύτητα αναπλήρωσης τους.

Σημασία φυσικών πόρων για την ανάπτυξη 1/3

- Οι φυσικοί πόροι συμβάλλουν στην ανάπτυξη των περιοχών που τους κατέχουν, δεδομένου ότι λειτουργούν ως βασικός και δυναμικός παράγοντας για την περιφερειακή ανάπτυξη.
- Αποτελούν φυσικό πλούτο (natural wealth) και η αξιοποίησή τους δημιουργεί τις προϋποθέσεις για επαγγελματική δραστηριότητα και γενικότερα, οικονομική ευημερία.
- Οι φυσικοί πόροι κάθε περιφέρειας αποτελούν παραγωγικό συντελεστή και η αξιοποίησή τους είναι λογικό υπό ορισμένες προϋποθέσεις να επηρεάζει την οικονομική ανάπτυξη κάθε περιοχής που τους κατέχει.

Σημασία φυσικών πόρων για την ανάπτυξη 2/3

- Η σημασία των φυσικών πόρων για την οικονομική ανάπτυξη οδηγεί πολλές φορές τις χώρες σε συγκρούσεις με απώτερο στόχο τον έλεγχό τους (π.χ. πετρέλαιο κ.λ.π.)
- Σε λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, οι διαμάχες για το βαθμό εκμετάλλευσης των δασών είναι έντονες.
- Γνωστές είναι επίσης οι διαφορές που υπάρχουν μεταξύ πολλών κρατών σχετικά με τον βαθμό αξιοποίησης των υδατικών πόρων, αφού πολλοί ποταμοί διέρχονται από τα εδάφη πολλών κρατών.

Σημασία φυσικών πόρων για την ανάπτυξη 3/3

- Οι φυσικοί πόροι συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη μιας περιοχής μέσω της πρωτογενούς αξιοποίησης τους ή με την προσέλκυση διαφόρων επιχειρήσεων για τη δευτερογενή τους επεξεργασία.
- Η ύπαρξη φυσικών πόρων αποτελεί παράγοντα ο οποίος επηρεάζει τη χωροθέτηση σχετικών επιχειρήσεων, εφόσον η διαθεσιμότητα των πρώτων υλών δημιουργεί συγκριτικά πλεονεκτήματα για τις επιχειρήσεις και τις περιφέρειές τους.
- Πολλές φορές θεσπίζονται κίνητρα και άλλα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά που μεταβάλλουν ανάλογα τη θέση εγκατάστασης των επιχειρήσεων.

Επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης και φυσικοί πόροι

1. Ο ρυθμός ή η ταχύτητα εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων από τον άνθρωπο δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να υπερβαίνει την ταχύτητα της φυσικής τους ανανέωσης.
2. Θα πρέπει να επιδιώκεται η ελαχιστοποίηση της χρήσης των εξαντλήσιμων φυσικών πόρων και να ενισχύεται η προσπάθεια αντικατάστασής τους με ανανεώσιμους.
3. Η εναπόθεση αποβλήτων στο περιβάλλον δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τη δυνατότητα απορρόφησης τους από αυτό.
4. Θα πρέπει να εφαρμόζονται μέθοδοι εναπόθεσης που βοηθούν στην αποδόμηση των αποβλήτων και τη μείωση των επιπτώσεων που προκαλούνται στο περιβάλλον, όπως υγειονομική ταφή, λιπασματοποίηση, κ.λπ.

Ανάπτυξη και μεταφορά φυσικών πόρων

- Η ανάπτυξη των υποδομών καθιστά εφικτή τη μεταφορά φυσικών πόρων από μια περιφέρεια σε μια άλλη.
  - Για παράδειγμα το νερό μεταφέρεται με αγωγούς και αποδίδει το όφελός του σε γειτονικές περιφέρειες ως προς εκείνες που ανήκουν.
- Η τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής μπορεί να μην αποδίδει το συνολικό όφελος σε τοπικό επίπεδο, αλλά ένα σημαντικό ποσοστό του οφέλους να μεταφέρεται δια μέσου των ιδιοκτητών των ξενοδοχειακών μονάδων σε μεγάλα αστικά κέντρα όπου αυτοί διαμένουν.
- Επιπλέον, το όφελος που προκύπτει σε μια περιοχή από την ύπαρξη λιγνίτη να αντισταθμίζεται από τη ρύπανση που προκαλείται στην περιοχή στη φάση αξιοποίησης του πόρου.

Παραδείγματα μεταφοράς των φυσικών πόρων 1/2

- Μεταφορά των υδάτων του Μόρνου και του Εύηνου από το νομό Αιτωλοακαρνανίας στο νομό Αττικής,
- Μεταφορά της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από τον ορυκτό πλούτο της περιοχής Κοζάνης ή Πτολεμαΐδας στην υπόλοιπη χώρα,
- Μεταφορά υδροηλεκτρικής ενέργειας κ.λπ.)

Παραδείγματα μεταφοράς των φυσικών πόρων 2/2

Υπάρχουν μορφές φυσικών πόρων των οποίων η μεταφορά είναι **αδύνατη**. Έτσι, οι φυσικοί πόροι

- «αμμώδεις ακτές», «φυσικό κάλλος» κ.λπ. δεν είναι δυνατόν να μεταφερθούν και η «κατανάλωση» τους πρέπει να γίνει στις περιοχές που τους κατέχουν.

Ταξινόμηση φυσικών πόρων που συμβάλλουν στην ανάπτυξη 1/2

- Γεωργικοί πόροι
  - Οι καλλιεργούμενες γεωργικές εκτάσεις, που αποτελούν βασική προϋπόθεση για την τοπική αγροτική ανάπτυξη.
- Δασικοί πόροι
  - δασικές εκτάσεις, εθνικοί δρυμοί. Η αξιοποίηση του ξυλώδους κεφαλαίου και των δασικών προϊόντων, και η επίδραση του φυσικού περιβάλλοντος συμβάλλει στη διαμόρφωση της τοπικής τουριστικής "ελκυστικότητας".

Ταξινόμηση φυσικών πόρων που συμβάλλουν στην ανάπτυξη 2/2

- Παράκτιες περιοχές
  - το μήκος των ακτών, το μήκος των αμμωδών ακτών, το παράκτιο περιβάλλον και τα παράκτια ύδατα αποτελούν υψίστης σημασίας πόρο, αφού χρησιμοποιούνται για τουρισμό, αλιεία, αναψυχή, κ.λπ.
- Ορυκτός πλούτος και υδατικό δυναμικό
  - δημιουργεί απασχόληση και δευτερογενώς προσελκύει επιχειρήσεις, ειδικά όταν το κόστος μεταφοράς επιβάλλει την επί τόπου εκμετάλλευση.
- Πολιτιστικοί πόροι, οικισμοί και μνημεία
  - Η συμβολή στην ανάπτυξη είναι δυνατόν να γίνει σε συνδυασμό με άλλους πόρους ή αυτοτελώς με την ενίσχυση του τουρισμού.

Βιβλιογραφία 1/2

- Αραμπατζής, Γ. Και Πολύζος, Σ. 2008. Φυικοί Πόροι, Περιβάλλον και Ανάπτυξη. Εκδόσεις Τζιολα. Θεσσαλονίκη
- Ανδρεοπούλου, Ζ.Σ. 2014. Περιφερειακή Ανάπτυξη. Ψηφιακές πανεπιστημιακές παραδόσεις. Πηγή στο διαδίκτυο: http://www.for.auth.gr/uploads/pages/B11_γ_A_A_A_E_I_2014_γ_γ_A_E_A.pdf
- Ανδρεοπούλου, Ζ.Σ. 2010. Αξιοποίηση του Διαδικτύου για την προβολή μονάδων οικο-αγροτουρισμού στην Ελλάδα, στα πλαίσια της νέας στρατηγικής περιφερειακής ανάπτυξης με χρονικό ορίζοντα το 2020. 16^ο Επιστημονικό Συνέδριο Συνδέσμου Ελλήνων Περιφερειολόγων.

Βιβλιογραφία 2/2

- Λαδιάς, Χ. 2014. Ειδικά Θέματα Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Εκδόσεις Παπαζήση. Αθήνα.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ζαχαρούλα Ανδρεοπούλου. «Περιφερειακή Ανάπτυξη. Ολοκληρωμένη Αειφορική και Βιώσιμη Ανάπτυξη και Φυσικοί Πόροι». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
<http://eclass.auth.gr/courses/OCRS390/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Χριστιάνα Κολιούσκα
Θεσσαλονίκη, Εαρινό εξάμηνο 2014-2015

**ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

